

بررسی مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز

فرزانه قنادی نژاد^۱، *محمدعلی زمانی^۲

۱. کارشناس ارشد گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران.

۲. دانشجوی دکتری گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران.

تاریخ دریافت: (۱۳۹۵/۱۰/۱۱) تاریخ پذیرش: (۱۳۹۵/۱۲/۱۹)

Study of the Entrepreneurial Skills of University Libraries librarians of Jondi Shapour and Shahid Chamran Ahvaz

Farzaneh Ghanadinezhad¹, *Mohammad Ali Zamani²

1. M.A of Department Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.

2. Ph.D Student of Department Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.

Received: (2016/12/31)

Accepted: (2017/03/09)

Abstract

Purpose: The purpose of this research is Study of the entrepreneurial skills of University Libraries librarians of Jondi Shapour and shahid chamran ahvaz and comparing the two university librarians entrepreneurial skills.

Methodology: This study was conducted to survey, in terms of purpose and the nature of descriptive and analytical applications. The study population included all University Libraries librarians of Jondi Shapour and shahid chamran ahvaz that due to limitation of the study, a questionnaire was distributed among all members of society. Data gathered by a researcher-made questionnaire. In order to analyze the data, descriptive and inferential statistics were used in different ways.

Findings: Among the entrepreneurial skills of University Libraries librarians of Jondi Shapour, achievement (3/22) Maximum tolerance for ambiguity (6/18) to have the lowest mean.: Among the University Libraries librarians of Shahid Chamran Ahvaz entrepreneurial skills, creativity (36/20) Maximum tolerance for ambiguity (55/16) to have the lowest mean. Studies indicate that between creativity skills Shahid Chamran University and Jondi Shapour there is a significant difference and there is no significant difference in the other skills. Among the entrepreneurial skills of librarians in terms of demographic characteristics were not significantly different.

Conclusion: the entrepreneurial skills of University Libraries librarians of Jondi Shapour and shahid chamran except in the skills of independence and ambiguity tolerance, are desirable.

Keywords

Entrepreneurial skills, librarians, Jondi Shapour University.

چکیده

هدف: بررسی مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز مقایسه مهارت‌های کارآفرینی کتابداران این دو دانشگاه است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر که به صورت پیمایشی انجام شده است، به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی و تحلیلی است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز هستند که به دلیل محدود بودن جامعه پژوهش، پرسشنامه بین تمامی افراد جامعه توزیع شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق-ساخته است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های مختلف آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد.

یافته‌ها: در میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران جندی‌شاپور اهواز، توفیق‌طلبی (۲۲/۳) بیش‌ترین و تحمل ابهام (۱۸/۶) کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. در میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران دانشگاه شهید چمران اهواز، خلاقیت (۲۰/۳۶) بیش‌ترین و تحمل ابهام (۱۶/۵۵) کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی‌ها بیانگر آن است که میان مهارت خلاقیت کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه شهید چمران و دانشگاه جندی‌شاپور اهواز اختلاف معنی‌داری وجود دارد و در مورد سایر مهارت‌ها اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری: مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز جز در مهارت‌های استقلال‌طلبی و تحمل ابهام، در سطح مطلوبی قرار دارند.

واژه‌های کلیدی

مهارت‌های کارآفرینی، کتابداران، دانشگاه جندی‌شاپور.

مقدمه

مهارت و نگرش منابع انسانی آن‌ها است. وی معتقد است که برای این‌که این سرمایه در خدمت سعادت جامعه باشد، به مهارت‌های کارآفرینی نیاز است. در حال حاضر توسعه کارآفرینی یکی از هسته‌های اصلی برنامه‌های توسعه کشورها است. از این‌رو، سرمایه‌گذاری در زمینه توسعه مهارت‌های کارآفرینی منابع انسانی جایگاه ویژه‌ای دارد.

افزایش چشمگیر بیکاری به‌ویژه در میان دانش‌آموختگان، زنگ خطری جدی به شمار می‌رود، از این‌رو ضروری است که برای حل این مشکل، برنامه‌ریزی دقیق، فراگیر و درازمدت صورت گیرد (نوروزی، ۱۳۸۸: ۱۲). با توجه به افزایش میزان دانش‌آموختگان در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و در نتیجه اشباع شدن مراکز دولتی و تخصصی از آن‌ها و نیز تکیه دانش‌آموختگان این رشته به نهادهای دولتی برای اشتغال و در نتیجه عدم توانایی جذب بیشتر دانش‌آموختگان در این مراکز، لازم است تا دانش‌آموختگان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی توانایی‌ها و مهارت‌های شغلی مورد نیاز را کسب کرده و مانند بسیاری از رشته‌های دیگر، خود به ایجاد کسب‌وکار و اشتغال‌زایی بپردازند تا برای خود و دیگران نیز زمینه‌های کسب درآمد را فراهم سازند. کارآفرینی، یکی از راهکارهایی است که می‌تواند به‌عنوان اقدامی مهم و پایدار در جهت رفع مشکل بیکاری و اشتغال‌زایی مورد توجه قرار گیرد.

زوارقی (۱۳۹۱) کتابخانه‌های عمومی را در توسعه فرهنگ کارآفرینی مؤثر می‌داند. آلیسون^۳ (۲۰۰۷) نیز کتابداران را کارآفرینان اجتماعی معرفی می‌کند و به بیان نقش آن‌ها در یافتن و دسترسی به اطلاعات، خدمات مرجع و سایر خدمات اشاره می‌کند. وی معتقد است که کتابداران می‌توانند امکان دسترسی به منابع پژوهشی را فراهم می‌کنند، آن‌ها با توجه به تخصص و حرفه خود با منابع اطلاعاتی آشنایی دارند و به‌عنوان جویندگان و حافظان علم به شمار می‌روند؛ بنابراین، توانایی بالقوه تولید علم و گردش چرخه‌های اقتصادی را بیش از دیگران دارا هستند. با این توصیف انتظار می‌رود آنان با تکیه به نبوغ، نوآوری و بهره‌گیری از دانش و مهارت خود به اشتغال‌زایی و تولید فرصت‌های شغلی پرداخته و پیشگام حرکت‌هایی نو در این زمینه باشند.

شایان ذکر است که توسعه کارآفرینی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، نیازمند ارزیابی مهارت‌های کارآفرینی کتابداران و پرورش و تقویت آن‌ها است. در این راستا پژوهش حاضر بر آن است تا به بررسی مهارت‌های کارآفرینی کتابداران

در عصر حاضر عواملی مانند رشد سریع فناوری و افزایش ارتباطات، رقابت شدید، کاهش امنیت شغلی و به تبع آن توسعه خوداشتغالی باعث تغییر و تحولات گسترده و گوناگونی در ابعاد مختلف حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی شده است. این تحولات ضرورت توجه به پویایی و خلاقیت را برای تداوم حیات رشته توجیه می‌کند. اگرچه خدمات اصلی کتابخانه‌ها یعنی فراهم‌آوری، سازماندهی و اشاعه اطلاعات ثابت مانده است، اما چگونگی ارائه این خدمات به‌طور پیوسته در حال تحول است. اوانز^۱ و همکاران (۱۳۸۸) معتقدند که در گذشته مدیران کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی رقیبی در اطراف خود نمی‌دیدند، ولی امروزه در تمام جنبه‌های خدمات علم اطلاعات و دانش‌شناسی رقیبانی حضور دارند. آشکارترین رقیب آن‌ها اینترنت و شبکه جهانی وب است. امروزه کاربران و کارکنان کتابخانه‌ها تمایل دارند که به‌جای مراجعه به کتابخانه و درخواست از کتابدار، خود در اینترنت به جست‌وجوی اطلاعات بپردازند (گسیک و مک‌نیل^۲، ۲۰۱۰: ۴۷). بنابراین، در چنین شرایطی، کتابداران ناگزیرند که برای حفظ موقعیت خود و استمرار آن، پیوسته خود را با این تغییرات و تحولات هماهنگ کنند. این همسویی به شکل‌ها و رویکردهای گوناگونی صورت می‌گیرد. یکی از مؤثرترین رویکردها در این زمینه می‌تواند روی آوردن به کارآفرینی و پرورش مهارت‌های کارآفرینانه برای کتابداران باشد.

علم اطلاعات و دانش‌شناسی از آن دسته رشته‌هایی است که مشکل کارآفرینی در آن به‌وضوح به چشم می‌آید. نوآوری و خلاقیت جایگاه چندانی در میان کتابداران ندارد. محدودیت‌های راه‌اندازی کسب‌وکار برای کتابداران ایجاد مشکل می‌کند و نیز مهارت‌های راه‌اندازی کسب‌وکار به کتابداران آموزش داده نمی‌شود. در نتیجه این رشته مانند برخی دیگر از رشته‌ها با معضلی به نام کارآفرینی روبه‌رو است (خسروی، ۱۳۸۴: ۶۳).

کتابداران به خاطر ماهیت رشته خود نسبت به دیگر صاحبان حرفه‌ها، بیش‌تر با اطلاعات و دانش سروکار دارند؛ از این‌رو، بهتر می‌توانند فعالیت‌های تجاری داشته باشند، زیرا اطلاعات و دانشی که کتابداران با آن سروکار دارند بیش از مواد دیگر ارزش افزوده دارد. مکی آل آقا (۱۳۸۶) بر این باور است که قرن بیست و یکم به‌عنوان قرن دانش معرفی شده است. بنابراین، در این عصر، سرمایه اصلی جوامع، دانش،

1. Evans
2. Giesecke & McNeil

3. Allison

بر کارآفرینی ۴۵۰ نفر از دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که رابطه مستقیمی بین این قابلیت‌ها و توانایی کارآفرینی افراد وجود دارد.

در داخل کشور نیز پژوهش‌های متعددی در زمینه بررسی مهارت‌های کارآفرینی صورت گرفته است. در این راستا آرشید (۱۳۶۷) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسید که کارآفرینان موفق دارای منبع کنترل درونی هستند؛ یعنی موفقیت خود را به عواملی چون تلاش، کوشش و توانایی‌هایی فردی خود نسبت می‌دهند.

در پژوهش دیگری، عزیزی (۱۳۸۲) در بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی نتیجه گرفته است که بین متغیرهای اعتماد به کنترل درونی، انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی و خلاقیت دانشجویان با کارآفرینی آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد. هزارجریبی (۱۳۸۲) در مطالعه‌ای دیگر نشان داده است که بین کارآفرینی و دوره‌های آموزش مهارت‌های فردی، انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، نیاز به موفقیت و خلاقیت رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتیجه پژوهشی با هدف بررسی برخی روحیات کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شیراز و مقایسه آن با مدیران صنایع نشان داد که مدیران از انگیزه پیشرفت بالاتری نسبت به دانشجویان برخوردارند و ریسک‌پذیری دانشجویان از مدیران بالاتر بوده است. همچنین بین ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان با جنسیت، سن، محل تولد و سطح تحصیلات والدین رابطه معنی‌داری وجود ندارد (یارائی، ۱۳۸۳).

پژوهش دیگری در راستای بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان نشان داد که بین قابلیت‌های کارآفرینی در زمینه استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت رابطه معنی‌داری وجود دارد، اما در زمینه ریسک‌پذیری رابطه معنی‌داری وجود ندارد (بدری و همکاران، ۱۳۸۴). یافته‌های پژوهش مهدوی و غداری (۱۳۸۵) به منظور بررسی میزان کارآفرینی مدیران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و سازمان‌های تابع نشان داد که بین کارآفرینی مدیران با جنسیت، تحصیلات و تجربه خدمتی آن‌ها رابطه معنی‌داری وجود ندارد. در پژوهشی دیگر بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی مدیران با کارآفرینی نشان داد که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین ویژگی‌های شخصیتی مدیران و کارآفرینی سازمانی وجود دارد (رئسی و همکاران، ۱۳۸۷).

رستگار هروی (۱۳۸۸) با هدف سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی کتابداران نشان داد که بین ویژگی‌های

کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز بپردازد. پرورش کتابدارانی کارآفرین و خلاق که بتوانند پیوسته خود را با دنیای جدید هماهنگ و سازگار کنند ضروری به نظر می‌رسد. کتابداران دارای ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی می‌توانند به ارائه خدمات نوین و کارآمدتری متناسب با نیازهای اطلاعاتی کاربران بپردازند. تضمین بقای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی مرهون خلاقیت و نوآوری است و کتابداران باید با تقویت ویژگی‌های کارآفرینانه اقدام به نوآوری کرده و روش‌ها و راهکارهای جدید را جایگزین روش‌ها و راهکارهای ناکارآمد و سنتی گذشته نمایند.

مطالعات صورت گرفته در زمینه کارآفرینی اشاره دارد که کارآفرینان دارای ویژگی‌ها و قابلیت‌های مخصوصی هستند. هرچند در این مطالعات، یک مجموعه پذیرفته شده و جامع از ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان وجود ندارد (کروزیک و پاویک^۱، ۲۰۱۰: ۲۱۹). پژوهش‌های بسیاری در زمینه ویژگی‌ها و قابلیت‌های کارآفرینان انجام شده است و پژوهشگران در هرکدام از این مطالعات، به ویژگی‌ها و مهارت‌هایی دست یافتند.

دراکر^۲ (۱۹۸۵) معتقد است که خلاقیت و نوآوری با کارآفرینی لازم و ملزوم یکدیگرند. به حدی که کارآفرینی بدون خلاقیت و نوآوری حاصلی ندارد. در پژوهش دیگری احمد^۳ (۱۹۸۵) نشان داد که افراد کارآفرین دارای کنترل درونی، تمایل به ریسک‌پذیری و انگیزه پیشرفت هستند. ریسال^۴ (۱۹۹۲) نیز در پژوهشی خلاقیت و نوآوری را مؤثرترین ویژگی در انجام دادن فعالیت‌های کارآفرینانه عنوان کرده است. در پژوهش دیگری شاین^۵ (۱۹۹۴) نیز عنوان کرده است که کارآفرینان واقعی به‌جای انگیزه‌های اقتصادی، مشاغل جدید را بیش‌تر به دلایل نوآوری و خلاقیت شروع می‌کنند. بررسی و ارزیابی وضعیت آموزش کارآفرینی دانشجویان در کشور آرژانتین بیان کرد که از نظر دانشجویان مهم‌ترین دوره‌ها برای آموزش کارآفرینی دوره‌های آموزش خلاقیت و نوآوری است (پوستیگو^۶، ۲۰۰۲). هوارد^۷ (۲۰۰۴) در مطالعه‌ای تأثیر توسعه قابلیت‌های کارآفرینی (استقلال‌طلبی، ریسک‌پذیری، انگیزه پیشرفت، کنترل درونی و اعتمادبه‌نفس و جسارت خلاقیت) را

1. Kruzic & Pavic
2. Druker
3. Ahmed
4. Rissal
5. Schein
6. Postigo
7. Howard

دانشجویان دارای وضعیت قوی ارزیابی شده است (نعمتی، ۱۳۹۲). محمدی و مرجانی (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی قابلیت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی پرداختند. نتایج نشان داد که قابلیت‌های کارآفرینی کتابداران در زمینه خلاقیت، ریسک‌پذیری، توفیق‌طلبی، مرکز کنترل درونی و تحمل ابهام بالاتر از حد میانگین است، اما نمرات استقلال‌طلبی کتابداران از متوسط نمره معیار پایین‌تر است. یافته‌ها همچنین نشان داد که بین قابلیت‌های کارآفرینی کتابداران بر حسب جنسیت، سابقه کاری و سطح تحصیلات تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

اباذری (۱۳۹۳) در پژوهشی، به بررسی ویژگی‌های انگیزشی (روان‌شناختی) کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، سطح تحصیلات و مدرک تحصیلی کتابداری با ویژگی‌های انگیزشی (روان‌شناختی) آنان وجود داشت. بین برخی از این ویژگی‌ها با متغیرهای مدرک تحصیلی و سطح تحصیلات دارای ضریب مثبت و مستقیم بود که با افزایش امتیاز این متغیرها، ویژگی‌های انگیزشی (روان‌شناختی) کارآفرینی آنان افزایش می‌یابد.

مروری بر پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور در این زمینه نشان می‌دهد که این مطالعات با هدف بررسی ویژگی‌های کارآفرینی انجام و اغلب در سایر حوزه‌ها همچون مدیریت و اقتصاد صورت گرفته‌اند. شروع این مطالعات در خارج از کشور از دهه ۱۹۴۰ و در داخل کشور از ۱۳۶۰ بوده است. با توجه به بررسی نتایج پژوهش‌های پیشین، شش ویژگی خلاقیت، توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، مرکز کنترل درونی و استقلال‌طلبی به‌عنوان شاخص‌های استاندارد در بررسی ویژگی‌های کارآفرینانه افراد همواره مورد استفاده قرار می‌گیرند. در این پژوهش پس از بررسی جامع پیشینه پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه از دیدگاه‌های مختلف، مهارت‌های زیر به‌عنوان ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی در کتابداران انتخاب شدند:

خلاقیت: به‌طور معمول خلق یک ایده یا محصول که تازه و مفید باشد به‌عنوان ویژگی مرکزی خلاقیت پذیرفته شده است. خلاقیت هم شامل سلاست (توانایی خلق ایده‌ها) و هم ابتکار (پاسخ‌های جدید و غیرعادی) هست (فرنهم و بچیر، ۲۰۰۸: ۶۱۵).

توفیق‌طلبی: نیاز به موفقیت عبارت است از میل برای انجام کارهای سخت، سرآمد و برتر بودن و بهتر عمل کردن نسبت

شخصیتی توفیق‌طلبی، خلاقیت، ریسک‌پذیری، مرکز کنترل درونی و کارآفرینی کتابداران رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج پژوهش پرداختگی و همکاران (۱۳۸۸) به‌منظور بررسی اثربخشی مدیریت در زمینه‌سازی برای بروز و پرورش کارآفرینی نشان داد که بین ویژگی‌های کارآفرینی کارکنان بر حسب متغیرهای سابقه خدمت و سطح تحصیلات تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

نتایج پژوهشی دیگر با هدف بررسی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام نشان داد که روحیه تحمل ابهام، توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، خلاقیت و کنترل درونی در بین بیش‌تر دانشجویان در سطح بالا و روحیه استقلال‌طلبی در سطح پایین بوده است. نتایج همچنین نشان داد که تفاوت معنی‌داری در روحیه کارآفرینی دانشجویان ورودی جدید و دانشجویان سال آخر بوده است (واحدی و همکاران، ۱۳۸۸).

خشنودی‌فر و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی روحیه کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی پرداختند. نتایج نشان داد که ویژگی کنترل درونی و توفیق‌طلبی در بین بیش‌تر دانشجویان به ترتیب، در حد بالا و متوسط بوده است و روحیه ریسک‌پذیری، خلاقیت و استقلال‌طلبی آنان در حد پایین بوده است. همچنین مقایسه روحیه کارآفرینی بین دانشجویان مقاطع کاردانی و کارشناسی نشان داد که جز ویژگی توفیق‌طلبی، در مورد سایر ویژگی‌های کارآفرینانه تفاوت معنی‌داری بین این دو گروه وجود نداشته است. دانشجویان دختر و پسر تنها از نظر روحیه ریسک‌پذیری با یکدیگر تفاوت داشتند. در مورد سایر ویژگی‌های کارآفرینانه تفاوت معنی‌داری در بین دانشجویان دختر و پسر مشاهده نشد.

در پژوهش دیگری که با هدف بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تهران صورت گرفت، نتایج نشان داد که تنها ۳۸/۴ درصد دانشجویان دارای ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی بودند. البته دانشجویان در ویژگی کانون کنترل به وضعیت مطلوب نزدیک بوده و در ویژگی تحمل ابهام وضعیت بسیار خوبی داشتند (منصوری نژاد، نقشینه و احمدپور داریانی، ۱۳۹۱). نتایج پژوهشی با هدف بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تهران نشان داد که دانشجویان در ابعاد ریسک‌پذیری، سلاست فکر و چالش‌طلبی در وضعیت ضعیف قرار داشتند. در ابعاد کانون کنترل، توفیق‌طلبی، عمل‌گرایی و رؤیاپردازی در وضعیت قوی و در بعد تحمل ابهام در وضعیت بسیار قوی و در کل روحیه کارآفرینی

به کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه شهید چمران اهواز) گردآوری شد. به این ترتیب ضریب بازگشت پرسشنامه‌ها ۸۹/۸۶ درصد و قابل قبول است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق ساخته بود. پرسشنامه مورد نظر با مطالعه متون و بررسی دیدگاه‌های صاحب نظران و نظرخواهی از متخصصان کارآفرینی، طراحی شد. پرسشنامه دارای ۳۶ پرسش بود که ۶ مهارت کارآفرینی را مورد ارزیابی قرار داد و پاسخ هر پرسش روی یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از خیلی زیاد (۵) تا خیلی کم (۱) نمره گذاری شد.

به منظور حصول اطمینان از روایی محتوایی پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش، از دو روش زیر استفاده شد:

۱. پرسشنامه مورد نظر، به ۵ نفر از متخصصان کارآفرینی و ۳ نفر از متخصصان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی داده شد و از آن‌ها درخواست شد میزان اهمیت هریک از مهارت‌های کارآفرینی را مشخص و در صورت نادیده گرفته شدن برخی از مهارت‌ها، آن‌ها را پیشنهاد دهند. پس از دریافت نظرات آن‌ها و اعمال تغییرات مورد نیاز، نسخه نهایی پرسشنامه تدوین شد.
۲. روایی سازه پرسشنامه مورد بررسی در پژوهش حاضر از طریق همبسته کردن مقیاس‌های پرسشنامه با نمره کل پرسشنامه به دست آمده است که نتایج آن در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. روایی سازه پرسشنامه بررسی مهارت‌های کارآفرینی کتابداران

مقیاس	همبستگی با نمره کل	سطح معنی داری
خلاقیت	۰/۶۷	۰/۰۰
ریسک‌پذیری	۰/۶۹	۰/۰۰
توفیق طلبی	۰/۷۵	۰/۰۰
استقلال طلبی	۰/۶۳	۰/۰۰
کنترل درونی	۰/۷۶	۰/۰۰

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود روایی سازه این پرسشنامه در حد مطلوبی است و از میان مقیاس‌ها، تحمل ابهام با ضریب همبستگی ۰/۸۴ بالاترین و استقلال طلبی با ضریب همبستگی ۰/۶۳ پایین‌ترین همبستگی را با نمره کل دارند.

در این پژوهش به منظور حصول اطمینان از پایایی ابزار پژوهش، پرسشنامه پژوهش میان ۳۰ نفر از افراد جامعه مورد بررسی (کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز) توزیع و جمع‌آوری شد و

به سایرین به منظور دستیابی به یک احساس پیشرفت شخصی (کولز و بروک^۱، ۲۰۰۶: ۲۹).

مرکز کنترل درونی: مرکز کنترل یک سازه روان‌شناختی است که اشاره دارد به این که آیا افراد اعتقاد دارند که رفتارها یا تلاش‌هایشان تحت کنترل خودشان هستند؟ در واقع، مرکز کنترل به ادراک افراد در مورد علت‌های اساسی وقایع زندگی آن‌ها اشاره می‌کند (لاو و هانگ^۲، ۲۰۰۹: ۳۲).

ریسک‌پذیری: عبارت است از پذیرش مخاطره‌های معتدل که می‌توانند از طریق تلاش‌های شخصی مهار شوند، اشاره دارد (احمدپور داریانی، ۱۳۸۰: ۸۴).

تحمل ابهام: قدرت تحمل ابهام، توانایی واکنش مثبت به موقعیت‌های مبهم و تصمیم‌گیری تحت شرایط مبهم و اطلاعات ناکافی باشند (گورال و اتسن، ۲۰۰۶: ۲۶).

استقلال طلبی: نیاز به استقلال طلبی از ویژگی‌هایی است که به‌عنوان یک نیروی بسیار انگیزاننده مورد تأکید است. استقلال طلبی را می‌توان به صورت عباراتی نظیر «کنترل داشتن بر سرنوشت»، «کاری را برای خود انجام دادن» و «آقای خود بودن» تعریف کرد (احمدپور داریانی، ۱۳۸۰: ۸۷).

پژوهش حاضر بر آن است تا به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱. وضعیت مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران و اهواز چگونه است؟
۲. آیا میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه جندی‌شاپور و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه شهید چمران اهواز اختلاف معنی‌داری وجود دارد؟
۳. آیا میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (جنسیت، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی و سابقه کاری) اختلاف معنی‌داری وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر که به صورت پیمایشی انجام شده است، به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی و تحلیلی است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز هستند. به دلیل محدود بودن جامعه پژوهش، پرسشنامه بین تمامی افراد جامعه توزیع و در نهایت ۷۶ پرسشنامه (۴۰ پرسشنامه مربوط به کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز و ۳۶ پرسشنامه مربوط

1. Cools & Broeck
2. Low & Hung

شرکت‌کننده در پژوهش، رشته تحصیلی ۵۳ نفر (۶۹/۷ درصد) از آن‌ها کتابداری و ۲۳ نفر (۳۰/۳ درصد) از آن‌ها غیرکتابداری بود. به این ترتیب بیش‌تر آن‌ها فارغ‌التحصیل رشته کتابداری هستند.

ب. پاسخ به پرسش‌های پژوهش

۱. وضعیت مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه جندی‌شاپور و دانشگاه شهید چمران اهواز چگونه است؟

در راستای پاسخ به این پرسش از میانگین، انحراف معیار و آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج حاصل از آن‌ها در جدول ۳ و ۴ آورده شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در ارتباط با

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
خلاقیت	۲۱/۴۵	۴/۱۶	۲/۲	۳۹	۰/۰۳
ریسک‌پذیری	۲۰/۹۵	۴/۶	۱/۳	۳۹	۰/۰۰
توفیق‌طلبی	۲۲/۳	۴/۱۸	۳/۴۷	۳۹	۰/۰۰۱
استقلال-طلبی	۱۹/۵۵	۳/۲۳	۰/۸۸	۳۹	۰/۳۸
کنترل‌درونی	۲۱/۸۲	۴/۰۸	۲/۸۲	۳۹	۰/۰۰۷
تحمل‌ابهام	۱۸/۶	۴/۱	۲/۱۵	۳۹	۰/۳

Test Value= 20

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، در میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران جندی‌شاپور اهواز، توفیق‌طلبی (۲۲/۳) بیش‌ترین و تحمل‌ابهام (۱۸/۶) کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به میانگین‌های به‌دست آمده، مهارت‌های کارآفرینی در کتابداران به ترتیب از بیش‌ترین به کم‌ترین عبارت است از: توفیق‌طلبی، کنترل‌درونی، خلاقیت، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی، تحمل‌ابهام. داده‌های حاصل از جدول بیانگر آن است که در بین مهارت‌های کارآفرینی، میانگین خلاقیت، ریسک‌پذیری، توفیق‌طلبی و کنترل‌درونی در سطح ۹۹ درصد و ۹۵ درصد به صورت معنی‌داری بالاتر از حد متوسط نمره تست یعنی ۲۰ بودند. مهارت‌های استقلال‌طلبی و تحمل‌ابهام در سطح ۹۹ درصد و ۹۵ درصد معنی‌دار نبودند. یعنی این مهارت‌ها پایین‌تر از حد متوسط نمره تست یعنی ۲۰ هستند.

برای برآورد پایایی آن از روش آلفای کرونباخ استفاده که نتایج آن در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. پایایی پرسشنامه بررسی مهارت‌های کارآفرینی

مقیاس	آلفای کرونباخ
خلاقیت	۰/۷۷
ریسک‌پذیری	۰/۷۸
توفیق‌طلبی	۰/۷۵
استقلال‌طلبی	۰/۸۱
کنترل‌درونی	۰/۷۵
تحمل‌ابهام	۰/۷۲
کل	۰/۷۹

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ در سطح قابل قبولی است. ضریب پایایی نمره کل پرسشنامه ۰/۷۹ است و در میان مقیاس‌ها بالاترین ضریب پایایی، به مقیاس استقلال‌طلبی و پایین‌ترین ضریب پایایی به مقیاس تحمل‌ابهام تعلق دارد. در پژوهش حاضر تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نسخه ۲۲ نرم‌افزار اس. پی. اس. اس^۱ و در سطح معنی‌داری آماری ۰/۰۵ انجام شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های مختلف آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی از فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در سطح آمار استنباطی، آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، تی گروه‌های مستقل و تحلیل واریانس یک‌طرفه مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

الف. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

براساس یافته‌های حاصل از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی از میان کتابداران پاسخ‌دهنده، ۱۱ نفر (۱۴/۵ درصد) مرد و ۶۵ نفر (۸۵/۵ درصد) زن هستند. به این ترتیب بیش‌تر کتابداران شرکت‌کننده در پژوهش، زن هستند. بیش‌تر کتابداران (۴۴/۷ درصد) دارای سطح تحصیلات کارشناسی و تنها ۵ نفر از آن‌ها (۶/۶ درصد) دارای تحصیلات کاردانی بودند. سابقه کاری بیش‌تر کتابداران (۴۲/۱ درصد) بین ۲۰-۱۱ سال بود و تعداد کمی از آن‌ها (۱۷/۱ درصد) دارای سابقه بین ۳۰-۲۱ سال بودند. از میان کتابداران

جدول ۴. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در ارتباط با مهارت‌های کارآفرینی کتابداران دانشگاه شهید چمران اهواز

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
خلاقیت	۲۰/۳۶	۲/۹۶	۱۶/۴۱	۳۵	۰/۰۰
ریسک‌پذیری	۱۹/۶۳	۳/۹۷	۱۱/۱۵	۳۵	۰/۰۰
توفیق‌طلبی	۲۰/۲۵	۳/۸۵	۱۲/۴۶	۳۵	۰/۰۰
استقلال‌طلبی	۱۹/۰۲	۳/۱۷	۱۲/۸۲	۳۵	۰/۱۰
کنترل درونی	۱۹/۶۳	۵/۱۲	۸/۶۶	۳۵	۰/۰۰
تحمل ابهام	۱۶/۵۵	۳/۵	۷/۳۸	۳۵	۰/۷۰

Test Value= 19.24

درصد و ۹۵ درصد به صورت معنی‌داری بالاتر از حد متوسط نمره تست یعنی ۱۹/۲۴ بودند. مهارت‌های استقلال‌طلبی و تحمل ابهام در سطح ۹۹ درصد و ۹۵ درصد معنی‌دار نبودند. یعنی این مهارت‌ها پایین‌تر از حد متوسط نمره تست یعنی ۱۹/۲۴ هستند.

۲. آیا میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه جندی‌شاپور و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه شهید چمران اهواز اختلاف معنی‌داری وجود دارد؟

به‌منظور پاسخ‌گویی به این پرسش از آزمون تی گروه‌های مستقل استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۵ آورده شده است.

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، در میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران دانشگاه شهید چمران اهواز، خلاقیت (۲۰/۳۶) بیش‌ترین و تحمل ابهام (۱۶/۵۵) کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به میانگین‌های به‌دست آمده، مهارت‌های کارآفرینی در کتابداران دانشگاه شهید چمران اهواز به ترتیب از بیش‌ترین به کم‌ترین عبارت است از: خلاقیت، توفیق‌طلبی، کنترل درونی، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی و تحمل ابهام. داده‌های حاصل از جدول بیانگر آن است که در بین مهارت‌های کارآفرینی، میانگین خلاقیت، ریسک‌پذیری، توفیق‌طلبی و کنترل درونی در سطح ۹۹

جدول ۵. نتایج آزمون تی گروه‌های مستقل در ارتباط با مقایسه مهارت‌های کارآفرینی

کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز

متغیرها	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
خلاقیت	۲۹/۱	۷۴	۰۳/۰
ریسک‌پذیری	۳۲/۱	۷۴	۳۶/۰
توفیق‌طلبی	۲۱/۲	۷۴	۴۳/۰
استقلال‌طلبی	۷/۰	۷۴	۸۹/۰
کنترل درونی	۰۶/۲	۷۴	۳۳/۰
تحمل ابهام	۳۲/۲	۷۴	۰۹/۰

مهارت‌های کارآفرینی کتابداران زن و مرد اختلاف معنی‌داری وجود ندارد ($t=17.25, df=74, p<.001$).

ب. سطح تحصیلات: به‌منظور پاسخ به این پرسش از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران با سطح تحصیلات مختلف اختلاف معنی‌داری وجود ندارد ($f=0.67, df=3, p<.05$).

ج. سابقه کاری: به‌منظور پاسخ به این پرسش از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران با سابقه کاری مختلف اختلاف معنی‌داری وجود ندارد ($f=0.88, df=2, p<.05$).

د. رشته تحصیلی: در راستای پاسخ به این پرسش از آزمون تی گروه‌های مستقل استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران با رشته تحصیلی کتابداری و

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، در مورد مهارت خلاقیت سطح معنی‌داری کم‌تر از ۰/۰۵ است، پس می‌توان نتیجه گرفت که میان مهارت خلاقیت کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز اختلاف معنی‌داری وجود دارد. در حالی که در مورد سایر مهارت‌های کارآفرینی سطح معنی‌داری بیش‌تر از ۰/۰۵ است، بدین معنی که میان سایر مهارت‌های کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز (ریسک‌پذیری، توفیق‌طلبی، استقلال‌طلبی، کنترل درونی و تحمل ابهام) اختلاف معنی‌داری در بین این دو گروه وجود ندارد.

۳. آیا میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (جنسیت، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی و سابقه کاری) اختلاف معنی‌داری وجود دارد؟

الف. جنسیت: در راستای پاسخ به این پرسش از آزمون تی گروه‌های مستقل استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که میان

غیرکنابرداری اختلاف معنی‌داری وجود ندارد
 $(t=0.106df=,74p<,0/29)$.

بحث و نتیجه‌گیری

توسعه کارآفرینی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی به عوامل مختلفی بستگی دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها شناسایی و پرورش قابلیت‌ها و مهارت‌های کارآفرینانه در کتابداران است. بررسی مهارت‌های کارآفرینی کتابداران می‌تواند به رشد و توسعه روحیه کارآفرینی و به تبع آن افزایش رفتارهای کارآفرینانه در کتابداران کمک کند. درواقع، کتابداران برای این‌که بتوانند موفق عمل کنند باید خود را تغییرات و تحولات همگام کنند. یکی از مهم‌ترین عواملی که به همگامی با تحولات کمک می‌کند، روی آوردن به کارآفرینی و پرورش مهارت‌های کارآفرینانه در کتابداران است.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که با توجه به بررسی نتایج پژوهش‌های پیشین، مهم‌ترین مهارت‌های کارآفرینی در کتابداران شامل خلاقیت، توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، مرکز کنترل درونی و استقلال‌طلبی هستند که به‌عنوان شاخص‌های استاندارد در بررسی ویژگی‌های کارآفرینانه افراد همواره مورد استفاده قرار گرفته است. در میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران جندی‌شاپور اهواز، توفیق‌طلبی (۲۲/۳) بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است. نتایج حاصل از این پژوهش در راستای پژوهش‌های رستگار هروی (۱۳۸۸) و محمدی و مرجانی (۱۳۹۳) است. آنان توفیق‌طلبی را مهم‌ترین ویژگی کارآفرینان معرفی کردند. بنابراین می‌توان استنباط کرد که اکثر کتابداران تمایلی به انجام کارهای روزمره و یکنواخت ندارند و بیش‌تر از انجام کارهای چالشی لذت می‌برند و آینده‌نگر هستند. آن‌ها هم‌چنین ترجیح می‌دهند تا به‌طور شخصی مسئولیت حل مشکلات، تعیین اهداف و دستیابی به آن‌ها را از طریق تلاش شخصی خود بر عهده گیرند. این افراد در کارهای چالش‌برانگیز کارایی بیش‌تری از خود نشان می‌دهند و درزمینه یافتن راه‌های جدیدتر و بهتر جهت بهبود عملکردشان خلاق هستند.

نتایج پژوهش هم‌چنین نشان می‌دهد که مؤلفه مهارت ریسک‌پذیری به معنی تمایل کتابداران به نسبت‌دادن پیامدهای وقایع به نتایج مهارت‌ها، ویژگی‌ها و رفتارهای خود و نه شرایط بیرونی چون شانس و تقدیر، پس از آن ریسک‌پذیری به معنی تمایل کتابداران به پذیرش مخاطره‌های معتدل، انتخاب اهداف سخت و اهمیت ندادن به امنیت شغلی، دو مهارت کارآفرینی هستند که پس از توفیق‌طلبی بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده بودند.

یافته‌ها بیانگر آن است که کتابداران دانشگاه جندی‌شاپور اهواز از تحمل ابهام و استقلال‌طلبی پایینی برخوردار هستند. بدین معنی که اغلب آنان توانایی لازم را برای شناسایی و تحلیل وضعیت مبهم و ساخت‌نیافته ندارند. میانگین پایین مهارت استقلال‌طلبی نیز نشانگر این است که اغلب کتابداران تمایل اندکی به متفاوت بودن با دیگران، کنترل داشتن بر سرنوشت خود و آقای خود بودن دارند. این کتابداران اغلب تمایل دارند که در انجام کارها از دیگران کمک گرفته و از دستورات کاری ابلاغی پیروی نمایند. درواقع، این رفتارها بیانگر آن است که به دلایل مختلف از جمله فرهنگ حاکم بر جامعه و کتابخانه‌ها، کتابداران به صورت افراد وابسته و نه مستقل پرورش یافته و بزرگ می‌شوند. به‌طور کلی یافته‌های پژوهش نشان داد که کتابداران به لحاظ برخورداری از مهارت‌های کارآفرینی در سطح مطلوبی قرار دارند، جز تحمل ابهام و استقلال‌طلبی که نمره کتابداران پایین‌تر از حد متوسط بود.

در میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران دانشگاه شهید چمران اهواز، خلاقیت (۲۰/۳۶) بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است. نتایج حاصل از این پژوهش در راستای پژوهش‌های دراکر (۱۹۸۵)، ریسال (۱۹۸۵)، شاین (۱۹۹۴)، پوستیگو، ۲۰۰۲ و بدری و همکاران، ۱۳۸۴ است. آنان خلاقیت و نوآوری را مهم‌ترین ویژگی کارآفرینان عنوان می‌کنند. بنابراین چنین تصور می‌شود که اکثر کتابداران تمایلی به انجام کارهای تکراری و یکنواخت ندارند و از خلاقیت و نوآوری در کار خود لذت می‌برند. آن‌ها هم‌چنین ترجیح می‌دهند خود را با تغییرات و تحولات هماهنگ و سازگار کنند و از تصورات و ابتکارات شخصی خود برای یافتن راه‌های جدید و کنار هم گذاشتن ایده‌های تازه استفاده می‌کنند. نتایج پژوهش هم‌چنین نشان می‌دهد که مؤلفه ریسک‌پذیری به معنی تمایل کتابداران به پذیرش مخاطره‌های معتدل، انتخاب اهداف سخت و اهمیت ندادن به امنیت شغلی و پس از آن توفیق‌طلبی به معنای تمایل کتابداران به انجام کارهای چالشی و حل مشکلات، تعیین اهداف و دستیابی به آن‌ها را از طریق تلاش شخصی خود، دو مهارت کارآفرینی هستند که پس از خلاقیت بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده بودند. یافته‌ها بیانگر آن است که کتابداران دانشگاه شهید چمران اهواز نیز از تحمل ابهام و به‌ویژه استقلال‌طلبی پایینی برخوردار هستند. بدین معنی که اغلب آنان توانایی لازم را برای شناسایی و تحلیل وضعیت مبهم و ساخت‌نیافته ندارند. درواقع، این رفتارها بیانگر آن است که به دلایل مختلف از جمله فرهنگ حاکم بر جامعه و کتابخانه‌ها، کتابداران به صورت افراد وابسته و نه مستقل

که مهارت‌های کارآفرینی برای کتابداران دارای سطوح تحصیلات متفاوت و نیز سابقه کاری مختلف، تقریباً یکسان است. به نظر می‌رسد برنامه‌های درسی موجود در آموزش عالی در جهت پرورش ویژگی‌های کارآفرینی کتابداران تدوین نشده است و تجربه‌های موجود در محیط این کتابخانه‌ها در جهت توسعه این مهارت‌ها اثرگذار نبوده است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های مهدوی و غذاری (۱۳۸۵)، پرداختچی و همکاران (۱۳۸۸) و محمدی و مرجانی (۱۳۹۳) همسو و با نتایج پژوهش رستگار هروی (۱۳۸۸) ناهمسو بوده است.

یافته‌های پژوهش حاضر هم‌چنین نشان داد که میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران با رشته تحصیلی کتابداری و غیرکتابداری اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. به نظر می‌رسد آموزش کارآفرینی در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی نادیده گرفته شده و محتوای سرفصل‌های درسی این رشته در راستای توسعه کارآفرینی و مهارت‌های کارآفرینانه تدوین نشده است. به‌طور کلی نتایج پژوهش حاضر بیانگر آن است که کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های جندی‌شاپور و شهید چمران اهواز جز در مهارت‌های استقلال‌طلبی و تحمل ابهام، در سایر مهارت‌ها در سطح مطلوبی قرار دارند. از آنجایی که مهارت‌های کارآفرینی قابل آموزش و انتقال هستند، لازم است تا در محیط‌های کاری مربوط به کتابداران به آموزش و تقویت مهارت‌های کارآفرینی پرداخته شود تا از این طریق زمینه برای بروز و شکوفایی استعدادها کارآفرینی در کتابداران فراهم شود. با توجه به محدود بودن جامعه پژوهش حاضر و وجود ویژگی‌های شخصیتی فراوان در ادبیات کارآفرینی و محدود بودن پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، امید است که در آینده پژوهش‌های بیش‌تری در زمینه ویژگی‌های شخصیتی کتابداران و متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی و دانشجویان این رشته صورت گیرد و نتایج مطمئن‌تری حاصل شود.

پرورش یافته و بزرگ می‌شوند. به‌طور کلی یافته‌های پژوهش نشان داد که کتابداران به لحاظ برخورداری از مهارت‌های کارآفرینی در سطح مطلوبی قرار دارند، جز تحمل ابهام و استقلال‌طلبی که نمره کتابداران پایین‌تر از حد متوسط بود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش محمدی و مرجانی (۱۳۹۳) همسو و با نتایج پژوهش‌های منصوره نژاد، نقشینه و احمدپور داریانی (۱۳۹۱) و واحدی و همکاران (۱۳۸۸) غیرهمسو بوده است.

نتایج پژوهش درخصوص مقایسه مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی و دانشگاه شهید چمران اهواز بیانگر آن است که در مورد مهارت خلاقیت سطح معنی‌داری کم‌تر از ۰/۰۵ است، پس می‌توان نتیجه گرفت که میان مهارت خلاقیت کتابداران کتابخانه‌های این دو دانشگاه اهواز اختلاف معنی‌داری وجود دارد و میانگین مهارت خلاقیت کتابداران دانشگاه جندی‌شاپور اهواز بیش‌تر است. در حالی که در مورد سایر مهارت‌های کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های این دو دانشگاه (ریسک‌پذیری، توفیق‌طلبی، استقلال‌طلبی، کنترل درونی و تحمل ابهام) اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. به نظر می‌رسد که کتابداران کتابخانه‌های این دو دانشگاه تا حدودی در شرایط محیطی، فرهنگی و به‌طور کلی شرایط ارگونومیک یکسانی هستند. از این رو تا حدودی دارای مهارت‌های کارآفرینی یکسانی هستند.

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران برحسب جنسیت اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. بدین معنی که میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران زن و مرد تفاوتی وجود ندارد و کتابداران زن و مرد از مهارت‌های کارآفرینی یکسانی برخوردار هستند. نتایج پژوهش‌های مهدوی و غذاری (۱۳۸۵)، پرداختچی و همکاران (۱۳۸۸) و محمدی و مرجانی (۱۳۹۳) همسو با نتایج پژوهش حاضر است.

نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که میان مهارت‌های کارآفرینی کتابداران برحسب سطح تحصیلات و سابقه کاری آن‌ها اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. لذا، می‌توان نتیجه گرفت

منابع

مکتب انسانی، مطالعه موردی: واحدهای پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۱(۳)، ۳۲۶-۳۳۳. احمدپورداریانی، محمود. (۱۳۸۰). کارآفرینی: تعاریف، نظریات، الگوها. تهران: شرکت نشر پردیس.

اوانز، ادوارد؛ لیزل وارد، پاتریشیا و روگاس، بندیک (۱۳۸۸). مبانی مدیریت برای متخصصان اطلاع‌رسانی. ترجمه مینو

آرشید، جعفر (۱۳۶۷). بررسی رابطه بین موقعیت شغلی معلمان و مرکز کنترل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه تهران.

اباذری، محمدرضا؛ باب‌الحوایجی، فهیمه؛ نوشین فرد، فاطمه و اباذری، زهرا (۱۳۹۳). ویژگی‌های انگیزشی (روان‌شناختی) کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های پزشکی با تأکید بر

ارشد دانشگاه شهید بهشتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

محمدی، امین و مرجانی، عباس (۱۳۹۳). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی کتابداران (مطالعه موردی: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی). پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۴ (۱)، ۱۵۳-۱۶۸.

مکی آل آقا، بدیع‌الزمان (۱۳۸۶). نقش دانشگاه در توسعه کارآفرینی. اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، ۲ (۴)، ۱۱۵-۱۲۷.

منصوری نژاد، عبدالحکیم؛ نقشینه، نادر و احمدپور داریانی، محمود (۱۳۹۱). بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۸ (۳)، ۴۴۹-۴۶۸.

مهدوی، محمدحسین و آذری، زهرا (۱۳۸۵). ایجاد اشتغال توسط مدیران امور خارجه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و سازمان‌های تابعه آن. مجله مدیریت و فرایند توسعه، ۲۰ (۶۶)، ۱۳-۲۷.

نعمتی، محمدعلی (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تهران. فصلنامه نوآوری و ارزش‌آفرینی، ۱ (۳)، ۴۷-۶۴.

نوروزی، محمدرضا (۱۳۸۸). موانع کارآفرینی دانشگاهی و اقدامات راهبردی برای تقویت کارآفرینی دانشجویان. کار و جامعه، ۱۱۱، ۱۰-۱۷.

واحدی، مرجان؛ مرادزادی، همایون؛ شریف‌زاده، ابوالقاسم و شریفی، مهنوش (۱۳۸۸). بررسی ویژگی‌های کارآفرینان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۲ (۲)، ۹۳-۱۰۱. هزار جریبی، جعفر (۱۳۸۲). بررسی میزان کارآفرینی دانش‌آموختگان علوم انسانی در عرصه نشریات فرهنگی و اجتماعی شهر تهران. پایان‌نامه دکتری، دانشگاه اصفهان. یارایی، علیرضا (۱۳۸۳). بررسی برخی روحیات کارآفرینی در بین دانشجویان دانشگاه شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.

واعظ‌زاده و همکاران. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

بدری، احسان (۱۳۸۴). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.

پرداخت‌چی، محمدحسین؛ حیدری، محمود و شفیع‌زاده، حمید. (۱۳۸۸). اثربخشی مدیریت بر توسعه و تقویت کارآفرینی. مجله چشم‌انداز مدیریت کسب‌وکار، ۲۶، ۷۱-۱۰۰.

خسروی، عبدالرسول (۱۳۸۴). تقویت کارآفرینی و ایده‌های خلاقانه برای کتابداران. دسترسی در: <http://khosraviar.blogfa.com/post-6.aspx>

خشنودی‌فر، زهرا؛ ارتیاعی، فاطمه؛ جعفری، مجید (۱۳۹۰). بررسی ویژگی‌های کارآفرینان دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی سراوان. پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۴ (۴)، ۸۳-۷۲.

رستگار هروی، زهرا (۱۳۸۸). سنجش ویژگی‌های کارآفرینی کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل در کتابخانه‌های دولتی شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء، تهران.

رئیس‌ی، پوران؛ نصیری‌پور، امیراشکان؛ رستمی، لیلا و خالصی، نادر (۱۳۸۷). رابطه ویژگی‌های شخصیتی مدیران با کارآفرینی در سازمان‌های بهداشتی و درمانی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی تبریز. فصلنامه مدیریت سلامت، ۱۱ (۳۳)، ۵۷-۶۲.

زالی، محمدرضا؛ مدهوشی، مهرداد و کردنائیج، اسدالله (۱۳۸۶). ارزیابی مشخصه‌های کارآفرینی دانشجویان (مورد مطالعه: دانشگاه مازندران). فصلنامه مدرس علوم انسانی، ۵۵ (۳)، ۸۱-۱۱۳.

زوارقی، رسول (۱۳۹۱). بررسی نقش و جایگاه کتابخانه‌های عمومی در توسعه فرهنگ کارآفرینی. کتاب ماه (کلیات)، ۱۵ (۶)، ۹۴-۱۰۱.

عزیزی، محمد (۱۳۸۲). بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی و کارشناسی Carland, J. W., Boulton, W. R. & Carland, J. C. (1984). Differentiating Entrepreneurs from small Business Owners: A Conceptualization. *Academy of management Review*, 9, 354-359.

Cools, E. & Broeck, H. V. (2008). The Hunt for the heffalump continues: can

Ahmed, S. U. (1985). Risk-taking Personality, Focus on Control and Entrepreneurship. *Personal and Individual Differenc*, 6, 781-782.

Allison, Melody M. (2007). Women's health: ibrarian as social entrepreneur. *Library Trends*, 56 (2), 443-448.

- trait and cognitive characteristic predict entrepreneurial orientation, *Journal of Small Business Strategy*, 18(2), 23-41.
- Druker, P. (1985). The Discipline of Innovation. *Harvard Business Review*, May- June, 67- 72.
- Furnham, A. & Bachtiar, V. (2008). Personality and intelligence as predictors of creativity. *Personality and Individual Differences*, 45(7), 613-617.
- Gurol, Y. & Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Education & Training*, 48(1), 25-38.
- Giesecke, J. & McNeil, B. (2010). *Fundamentals of Library Supervision*. Second edition. Chicago: ALA.
- Howard, S. (2004). Developing Entrepreneurial Potential in Youth: The Effects of Entrepreneurial Education and Venture Creation. University of South Florida Repot, 3-17.
- Kruzic, D. & Pavic, I. (2010). Students' Entrepreneurial Characteristics: Empirical Evidence from Croatia. *The Business Review, Cambridge*, 14(2), 216-221.
- Low, P. & Hung, J. (2008). Factors influencing Hong Kong CPAs' entrepreneurship in the accounting profession. *Journal of Human Resource Costing & Accounting*, 13(1), 29-45.
- Postigo, S. (2002). *Entrepreneurship Education in Argentina: The Case of Sananders University*. In Proceedings of the Conference Entitled.
- Rissal, R. (1992). *A Study of the Characteristics of Entrepreneurs in Indonesia; EDD Dissertation*. U.S.A. George Washington University.
- Schein, E. H. (1994). Entrepreneurs: What They're Really Like". *Vocational Education Journal*, 64(80), 42-4.